

MÜZECİLİK HABERLERİ

Maarif Vekaleti Müzeler Dairesinin esaslı vazifelerinden biri de toprak üzerinde sürünen eserlerin müzelere nakline çalışmaktır. Bunların içinde bir kısmı arkeoloğya edebiyatında malum olmakla beraber, bazıları yeni keşfedilmiş eserlerdir. Alakadarlara malumat vermek maksadile bu eserlerin en mühim olanlarını yazıyoruz.

I. - Ankara Asarîatika Müzesi deposuna naklolunan eserler:

- 1 - Birecik ve Suruçta bulunan Eti eserleri. Bunlar dört parçadan ibarettir.
- 2 - Malatyada Aslan Tepe höyüğünde meydana çıkan eserler: Tanı bir krral heykeli (Resim: 1), bir kmk heykel, iki kabartma aslan, (bu eserler Mr. Delaporte'un yaptığı hafriyattan çıkmıştır. Kendisi bunlar hak- kında neşriyat yapacaktır).
- 3 - Urfada bulunan Selçuk devrine ait 21 parça muhtelif eser.
- 4 - Kadmhanrnda Kōlitoğlunda bulunan üstü Eti hiyeroglifi ile yazılı kaya parçası.
- 5 - Boludan gelen, üzerinde keçi resmi bulunan bir taş.
- 6 - Boğazköyde bulunan Eri muharibi kabartması (Resim: 2).

II. - Adana Müzesine naklolunan eserlerden bazıları:

- 7 - Eti hiyeroglif kitabesini havi iki taş.
- 8 - Kenarı nakışlı iki aslan pençesi.
- 9 - Eti muharibini gösteren iki kmk kabartma.
- 10 - On bir parçadan ibaret bir aslan gövdesi.
- 11 - Kanatlı bir aslan heykeli parçası.
- 12 - Birecik kalesine ait büyük kitabeler (Resim: 3).

111. - Kayseri Müzesine naklolunan eserlerden bazıları:

- 13 - Niğdeye tabi Göllüdağda bulunan Eti şehrine ait aslan heykelleri, diğer eserler (Resim: 4). (Burası hakkında Derginin gelecek sayılarında izahat bulunacaktır.)
- 14 - Develi kazasının Develi köyü camiindeki Selçuk minberi.
- 15 - Kültepede yeni bulunan çanak-çömlekler ve diğer küçük eserler (Kayseri Müzesinde Kültepe için ayrılan salonda hususi camekanlar içinde teşhir olunmaktadır.)
- 16 - Y emliha köyü ile eski Ömerler köyü arasındaki dağdan getirilmiş olan kartal heykeli.
- 17 - Eti muharibi kabartması.

- 18 — İncesu kazasının Bozca köyünden getirilen Eti abidesi.
 19 — Pınarbaşı kazası, Karakuyu civarındaki subendi kitabesi.
 20 — Erkiilet nahiyesinden getirilen Eti kitabesi.
 21 — Niğde vilâyeti Eğri Köy höyüğünden getirilen Eti kitabesi.

Resim 1 — Malatya: Aslantepe
 hafriyatından çıkan Eti heykeli.
 (Ankara Müze deposunda)

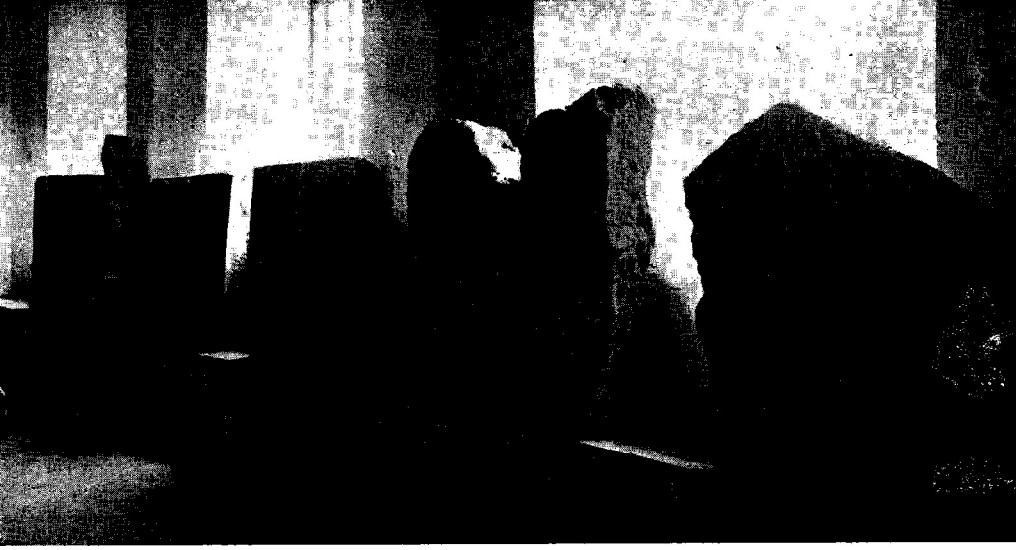

Resim 2 — Boğazköyden Ankara müzesine
 getirilen Eti kabartması.

- 22 — Niğde vilâyeti Çiftlik Köyünden getirilen Eti kabartması.
 23 — Erciyeş dağında Tekir yaylâdan getirilen Eti kitabesi.

Yeni açılan salonlar ve müze depoları:

- 1 — İstanbul, Eski Şark Eserleri Müzesinde Part ve Himyeri eserleri salonu yeniden tanzim edilmiştir.

(Resim 3 - Adana Müzesine naklolunan Eti. eserlerinden bir kağıt)

B*

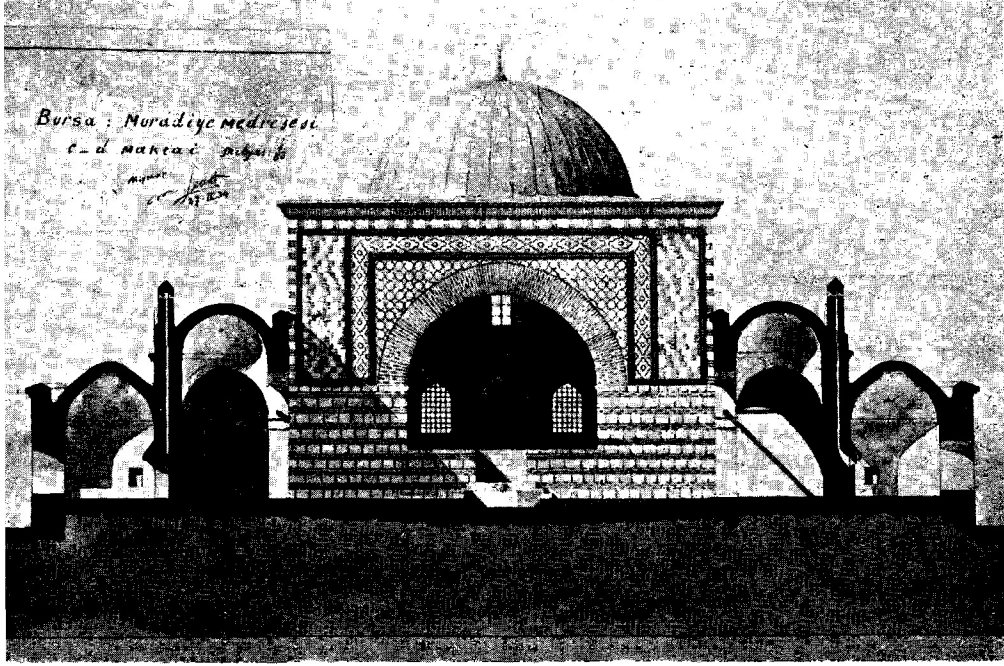
(Resim 4 - İzmir Bayraklı'da çıkan ve İzmir-Müze-İne) nakolunan Helenistik devre ait çok değerli bir direk başlığı.)

G<

- 2 - Ankara Emoğrafya Müzesinde şark ahşap oymacılığı için bir salon açılmıştır.
- 3 - Kayseri Müzesinde Kültepeden çıkan mühim eserler için bir salon açılmıştır.
- 4 - Afyon Karahisar Müzesinin resmi küşadı yapılmıştır.
- 5 - Van, Sinop, Denizli, Diyarbekir ve Borda birer müze deposu tesis olunmuştur.

Tarihi abideler'in tamir işleri:

Vekiller Heyetininin 28/6/1933 tarih ve 14640 numaralı kararnamesile Müzeler Dairesine bağlı Abideleri Koruma Heyeti teşkil olundu. Bu heyet

Resim 5 - Bursa: Muradiye medre-i.

bir ecnebi arkeoloğla iki Türk mimarı ve bir mütehassis fotoğrafçıdan ve kalem şefinden mürekkeptir.

Heyetin iş programı mucibince faaliyetleri hakkında burada kısaca malumat veriyoruz.

I. - Rölöve işleri:

Tarihi abidelerimizin rölövelerini hazırlamak için Mimar Sedat, Bursada işe başlamış ve sekiz ay zarfında kırka yakın rölöve levhası hazırlamıştır. Bursa gibi Türk mimari tarihinde çok mühim mevki olan bir şehirde başlayan bu çalışmalar gelecek senelerde diğer şehirlerde de devam edecektir (Resim : 5)

Tamir işleri:

1933 senesinde tamirlerine başlanan tarihî abideler:

- 1 - İstanbuldaki tarihî abidelerimizden Topkapı Sarayı Müzesi- nin yıkılma tehlikesi gösteren kulesi.
- 2 - Afyon Karahisar: Gedik Ahmet Paşa medresesi.
- 3 - Tokat: Ali Tusî türbesi.
- 4 - Kayseri: Yoğunbuç, Ali Cafer kümbeti, Sırçalı kümbet, Sa- habiye medresesi.
- 5 - Bursa: Yeşil türbe.
- 6 - Amasya: Hilfet Gazi türbesi.
- 7 - İzmir: Selçukta İsa Bey camii.
- 8 - Diyarbakir: Zinciriye medresesi.
- 9 - Niğde: Ahî Eyüp kümbeti.
- 10 - Sivas: Şifa.iye ve Gök medrese.
- 11 - Denizli: Akhan denilen kervansaraya kapı ve pencereler.
- 12 - İzmir-Bergama kalesine çıkan yolun tanzimi masrafına yar- dım.
- 13 - İzmir: Namazgah hafriyatında çıkan kolonların tanzimi.
- 14 - Etnoğrafya Müzesi önünde açık müzenin tanzimi.
- 15 - İstanbuldaki tarihî abidelerin tescili masrafına yardım.
- 16 - Ankarada yıkılma tehlikesi gösteren Jüviyen sütununun sö- külmesi (yeniden dikilmiştir).
- 17 - İzmirde Bergamada yapılan ilim evinin inşaatına yardım.

Gelecek seneki faaliyetler:

Keşifleri hazırlanmış olan eserler:

- 1 - Antalya: Yi\li Minare Camii.
- 2 - Erzurum: Çifte Minareler Camii.
- 3 - Ankara: Ogüst mabedinin etrafındaki evlerin istimlâki.
- 4 - Ankara: Kalenin bazı kısımlarının tamiri. (Yapılmıştır)
- 5 - İzmir: Romen yolunun tanzimi.
- 6 - İzmir: Kadife kalesinin bazı kısımlarının tamiri.
- 7 - İshaklı: Kervansaray ve cami.
- 8 - Akşehir: Taş medrese, Mahmut Hayrani türbesi.
- 9 - İstanbul: Topkapı Sarayı, Murat Molla Kütüphanesi veba- zı eserler.
- 10 - Malatya: Ulu Camiin tanzimi.
- 11 - Bursa: Muradiye medresesi.
- 12 - Alanya: Kızıl Kule.
- 13 - İzmir: Tirede Aydın Oğlu Yahşi Bey camii.
- 14 - Ankara: Eski bedesten binası (Arşiv binası olarak unaml- ması düşünülmektedir).
- 15 - Karaman: Nefise Sultan medresesi.

Keşifleri hazırlanacak olan eserler:

- 1 - Konya: Karatay medresesi, Alaettin camii, Sahip Ata medresesi camii ve türbesi, Sırçalı mescit, Has Bey medresesi.
- 2 - Aksaray: Zinciriye medresesi, Kılınç Aslan türbesi, Sultan hanı.
- 3 - Amasya: Gök medrese, Turumtay türbesi, Bimarhane.
- 4 - Busra: Karacabeyde İssız Han.
- 5 - Diyarbakır: Mesudiye, Rabiiye medreseleri.
- 6 - Hatuniye medresesi, Şifaiye ve Giyasiye medreseleri. Köşk medrese, Bünyanda Karatay Ham.
- 7 - Kırşehir: .Aşık Paşa türbesi.
- 8 - Karaman: Emir Musa medresesi.
- 9 - Mardin: Zinciriye medresesi.
- 10 - Niğde: Ak medrese, Hudavent türbesi.
- 11 - Sivas: Buruciye medresesi, Çukur medrese, Hatuniye Minare.
- 12 - Tokat: Hisariye medresesi, Çukur medrese, Hanıniye camii.
- 13 - Erzurum: Çifte minarenin tamiri kış hulumu dolayısıyla gelecek seneye kalmıştır.

cek seneye kalmıştır.

Memlekette tamire ve bakıma muhtaç bulunan birçok değerli tarihi abidelerimizin keşiflerini hazırlamak ve bunları yakından tetkik etmek üzere heyet azasından Mimar Macit Vekaletinin emriyle Erzurum, Sivas, Amasya, Niğde, Konya, Karaman, Beyşehir, Iğın ve havalisine gönderilmiştir. Mu- maileyhten başka heyet azasından arkeolog Prof. Mr. Miltner de Kayseriye ve İzmir'e giderek burada bulunan tarihi eserler üzerinde tetkikler yapmış ve keşifler hazırlamıştır.

Gelecek senelerdeki faaliyetler bilhassa rölöve, tamir ve tescil işleri üzerinde tekasüf edecek ve ileride vücuda getirilmesi programa dahil olan (Korpus) un esas malzemesinin hazırlıklarına devam olunacaktır.

DR. REŞİT GALİP

Dergiyi kuran Aydın Meb'usu, sabık Maarif Vekili, Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti Umum Katibi Dr. Reşit Galip Ankarada Keçiören bağlarındaki evinin kütüphane odasında tutulmuş olduğu zatürriyeden kurrulamıyarak 4/Mart/1934 pazar gecesi saat iki buçukta hayata gözlerini yumdu.

Dr. Reşit Galip

Birinci sayımızda (Dergi Niçin Çıkıyor?) başlıklı yazıda: "Eski medeniyetlerin yaşadığı saha olarak yurdumuzun eşsiz bir değeri vardır. Birihiri ardınca sıralanmış bu medeniyet devirlerinden kalma eserler itibarile de zenginliği sonsuzdur. Zaman zaman birçok arayıcı alimlerin verdikleri araş-

rrrma emeklerine rağmen Anadolu arkeolojik araştırma bakımından daha el sürülmemiş denecek kadar bakir bir hazinedir."

"Osmanlı İmparatorluğunun devlet olarak en büyük cürümlerinden biri de arkeoloğya çalışmalarına ve ondan doğacak müzecilik işlerine ve bunlara dayanacak milli tarih tetkiklerine gösterdiği duygusuzca ihmaldir" diye haykıran Reşit Galibin vakitsiz ölümü Türklük için olduğu kadar beynelmilel ilim alemi için de büyük bir ziyadır.

Dr. Reşit Galip Büyük Atatürk'ün inkılap mektebinde yetişen bir devlet adamı ve Türk tarihinin karanlık sahifelerini aydınlatmak için geceyi gündüze katarak çalışan, durmadan öğrenen ve yurttaşlarına öğretmekten zevk duyan bir Türk bilgini idi. Onun pek kısa süren ömür tarihçesini Derginin ikinci sayısında matemli sahifelerle kefenlemek çok acı geliyor.

Kültür tarihimizde parlak adı pek çok vesilelerle daima anılacak olan Dr. Reşit Galibin çalışma safında açık bıraktığı gediği arkadaşları bir an evel kapatmak ve onun yarıda bıraktığı işleri tamamlamak ve ileri götürmek mecburiyetindedirler.

Ülkü eri olan Dr. Reşit Galibin ruhunu ancak bu yol ile şad edebileceğini uman "Dergi Yazı Heyeti" saygıdeğer ailesine candan gelen taziyetlerini sunmağı bir borç bilir.

Yazı Heyeti

DR. REŞİT GALİP

Enver Behnan

Dr. Reşit Galip, 1892 (1308) tarihinde Rodosta doğmuştur. Babası mahkeme reislerinden Mehmet Galiptir. İlk ve orta tahsilini Rodosta yaptıktan sonra, yedi senelik idadi tahsilini de İzmirde bitirmiş, sonra tekrar Rodosa giderek Sen Jan Batist Fransız kolejinde fransızca dersleri almıştır.

1911 senesinde İstanbula gelerek Askerî Tıbbiye Mektebine girmiş, 1917 senesinde mezun olmuştur. Tıbbiye talebesi iken, Balkan harbine ve büyük harbe gönüllü olarak iştirak etmiş, Kafkas cephesinde iken ciğerlerinden rahatsızlanarak tekrar İstanbula dönmüştür.

Dr. Reşit Galip Askerî Tıbbiyesinden çıkar çıkmaz Tıp Fakültesi Tedavi Seririyatı ve Tecrübi Tedavi Fenni dersleri asistanı oldu. Bilahare Şamda Dördüncü Ordu Hıfzıssıhha Müessesesine mütehassıs olarak tayin edildi. Mütareke olunca Şamdan tekrar İstanbula döndü.

Dr. Reşit Galipteki ciddi mütalea merak ve zevki İzmir İdadisinde iken başlamıştır. Mektebin son sınıfında bulunduğu esnada meşrutiyet ilan olundu. Birkaç arkadaşile birlikte Ferdayı Temmuz diye bir gazete neşretmeye başladı. Tıbbiyeye girince sırf arkadaşlarına mahsus olmak üzere Hakikat ve Mizahi Mektep gazetelerini neşretti. Talebeliği sıralarında çalışkanlığı ve zekası ile arkadaşlarının ve hocalarının takdirlerini kazanmıştı. Arasına İstanbulda çıkan gazete ve mecmualara içtimai, sıhhi yazılar yazıyordu.

1912 senesinde arkadaşlarıyla birlikte Tıbbiyede Türk Ocaklarını tesise

karar verdiler. Divanyolundaki binada resmen açılmış olan Ocağın ilk müessislerinden biri de Reşit Galiptir. Üç sene kadar Türk Ocaklarının, Askeri ve Mülki Tıbbiye ve Askeri Baytar Mekteplerinin talebe teşkilatlarının müfettişi olarak çalıştı.

Büyük harp bitmiş, meş'um bir mütareke imza edilmişti. İstanbul işgal altında idi. İngilizler tarafından milliyetperver gençlerin tevkif edildiği sıralarda Reşit Galip birkaç arkadaşı ile Anadoluya geçti. Üç doktor arkadaşları birlikte 9/Nisan/1919 senesinde Kütahya mülhakatında Tavşanlı ve Emet köylerinde halk arasında çalışmaya başladılar. Tavşanlıda açtıkları küçük bir dispenserde köylülerin her türlü hastalıklarını :meccanen :yahut ayet az bir para mukabilinde tedavi ediyorlar ve bu esnada milli fikirleri de köylülere aşıyorlardı.

Bu sıralarda, Erzurum ve Sivas Kongreleri toplanıyordu. Yüce Başbuğ, milli kurtuluş davasının tahakkuku için milli mücadeleye hazırlanıyor, her tarafta Anadolu ve Rumeli Müdafai Hukuk teşkilatı yapıyordu. Reşit Galip te Kütahya ve havalisinde Müdafai Hukuk Cemiyetini kuranlarla birlikte idi. Kütahya havalisinin Yunan kuvvetleri tarafından işgali üzerine, buradan Aydın'a geldi. Aydın, Denizli, Burdur, Isparta ve Antalya vilayetlerinde mülteci ve muhacirlere yardımda bulunmak üzere teşkil edilmiş olan Hilali Ahmer Beşinci Sıhhi İmdat Heyeti Sertabipliğine tayin edildi. Bu havalide yüz bin felaketzede vatandaş yardımına koşan bu heyetteki vazifesine bir sene devam etti. 1922 senesinde Sakarya meydan muharebesi olurken Sıhhiye Vekaleti Umumi Hıfzısıhha Müdür Muaviniğine tayin edilerek Ankara'ya geldi. Adana ve havalisinin Fransızlardan kurtuluşundan sonra Mersin Merkez Tababliğine tayin edilerek oraya gitti. Milli zafer tahakkuk edince, resmi vazifeden istifa ederek, hususi doktorluk etmeye başladı. Bu zamanlar burada teşekkül etmiş olan (Gençler Birliği) nde ve sonra da (Türk ocakları) nda reislik vazifesini ifa etti. Aynı zamanda Mersin Ticaret İdadisinde Tabii İlimler muallimliğinde bulundu.

1925 senesinde Muhtelit Mübadele Komisyonunun ,sekizinci tali komisyonunda Türk delegesi sıfatıyla çalıştı. Aynı sene sonunda 2 inci Millet Meclisi devresinde Aydın mebusu olarak Ankara'ya geldi. Bu zamanlar yine Türk Ocaklarında çalışıyordu. Senelik kongrelerde ,söz alır, şiddetli tenkitler yapardı.

Şarkta Şeyh Sair isyanı üzerine teşekkül eden İstiklal Mahkemesine aza tayin edildi. Ondan sonra Halk Fırkası meclis grubu idare azalığında, iki sene kadar da Türk Ocakları merkez reisliğinde bulundu. Cenevrede beynelmül Hıfzısıhha Etfal Teşkilatı Merkezi İcra Heyeti, kendisini beş sene müddetle aza intihap etti. 10-Mayıs-1931 yılında Halk Fırkası üçüncü büyük kongresi tarafından Halk Fırkası Umumi İdare Heyeti azalığına tayin edilerek, umumi idare heyetinde (kültür ve gençlik teşkilatı) şefliğini ifa etti.

Milli tarih araştırmaları için büyük rehberin irşat ve himayesi altında kurulan (Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti) umumi katipliğine seçildi. (Türk Dili Tetkik Cemiyeti) Reisi Samih Rifat Beyin ölümü üzerine, esasen Maarif Vekili

bulunduğu ve fahri reisi olduğu için, bu cemiyetin asli reisi oldu. 1932 yılında Maarif Vekaletine geçti. Maarif Vekaletinde on bir ay kadar kaldı. Bu vazifesi esnasında, Vekalette gece yarısına kadar çalışırdı. Vekilliği sıralarında Fenerbahçe açıklarında çocuklarıyla birlikte sandal kazası atlattı. Evinde büyük bir kütüphanesi vardı. Bilhassa Türk Tairhi Tetkik Cemiyetinin hazırlamakta olduğu (Türk Tarihinin Ana Hatları) eserinin, Anadolu ve Orta As- yaya ve Çine müteallik kısımları üzerinde meşgul olurdu. 1932 de Ankarada ilk Tarih Kongresinde, Türk Tarihi tezi üzerindeki mütaleaları pek kıymetli ve pek heyecanlı olmuştu.

Reşit Galip, Hilali Ahmer Sertabipliğinde bulunduğu sıralarda sıtma mikroplarının boyanması için mevcut usulleri tadil ve ıslah ederek yeni bir usul bulmuştur. Sıhhiye Vekaleti yaptırdığı tecrübeler neticesinde bu yeni usulün faydasını kabul ederek 10-ikinci teşrin-1340 ve 2415/58 numaralı bir emirle bu usulü bütün memleket sıhhi müessesatına tamim etmiştir.

Bundan başka 1929 da Danimarka da ve Cenevre de toplanan beynelmilel terbiye kongrelerine de iştirak etmiştir.

Reşit Galibin telif ve tercüme ettiği eserler şunlardır: 1930 yılında *Tıp Fakültesi ve Is/ahı Y otları*, sıhhi ve içtimai mevzuları ihtiva eden *Dertler ve Dem'eshmeler*, köy muallimleri için, *Köy Muallim/erile Sıhhi Musahabeler*, yeni harflerden sonra, halk kütüphanesinin sıhhi kısmını teşkil 'etmek üzere, *İnsan Bedeni, Yiyecekler, Dört Azgın Canavar, Sıhhat Koruma Bilgisi, Çocuk Bakımı*. Bundan maada Prof. İ. İshok'u,n *La protection Sociale de la Sante et l'action medico-Sociale* isimli 500 sahife kadar tutan eserini de tercüme etmiştir. Bunlarla beraber, Cumhuriyet, Vakit, Hakimiyeti Milliye gazeteleriyle Himaye-i Etfal Mecmuasında siyasi ve içtimai mevzulara dair bir çok ta makaleler neşretmiştir.

Durmadan çalışan Reşit Galibi, ölüm pek erken, henüz 42 yaşında bizden aldı. Halk Evlerinin ikinci yılı çalışma gününde temsil edilen revüye gelmişti. Buradan terli bir halde çıkmış, otomobil beklediği esnada soğuk almıştı. Ertesi gece ateşler içinde yanmaya başladı. Esasen ciğerlerinden rahatsız olan Reşit Galip, bu defa zatürrieye tutuldu. Yatağa düştü. Son günlerde: ateş geldiği sıralarda Etiler, Selçukiler, diye sayıklamaya başladı. İstanbul- dan Dr. Akil Muhtar geldi. Fakat Reşit Galipten ümit kalmamıştı. Kendisine bir yudwn su verdikleri zaman, ölmek üzere olduğunu anladı,gülümsemi.. Fani aleme güler yüzü ile veda etti, *gitti*.

Reşit Galibin ani olarak aramızdan kayboluşu haberi, bütün memleket halkı üzerinde derin bir acı uyandırdı. 6-mart-934 saat on ikide, onu Türk bayrağına sarılı olan ve çelenklerle çevrilen tabutu içinde Cebeciye götürdük.

BİBLİYOGRAFYA

Albrecht Götze. Kleinasien in Kulrurgeschichte des Alten Oriente, III. I. München, Becksche Verlangsbuchhandlung 1933. S. 198, Resim. 20. Harita. 1.

Eski şark, bilhassa Eti medeniyeti hakkında birçok yazılan ve eserlerle Avrupada tanınmış olan ALnanyanın Marbrug Üniversitesi Profesörlerinden Albrecht Götze, geçen aylarda çok değerli bir eser daha neşretti. (Eski Anadolu Medeniyeti Tarihi). Eser malzeme ve bibliyografya yönünden son derece zengindir. Birçok sahifelerin yarısını haşiyeler teşkil etmekte, bazan hemen her kelimeye kaynak gösterilmektedir.

Saygıdeğer profesör tarihi hadiseleri Hint ve Cermen gözü ile görüyor, araştırmalarını, karşılaştırmalarını ona göre yapıyorsa da yine birçok yerlerde değerli medeniyet faktörlerinin Anadolunun otohtori kavmine, bir kıs- mının da Orta Asya aslına ait olduğunu söylüyor. Esasen Anadolu -- aynı zamanlarda açılmış olan - Mısır hatta Mezopotamyaya nisbetle her tarafı açık olduğundan tabiatile türlü akınlara sahne olmuştu. Bu yüzden, teşekkül eden kavimler halitasım tamamen aydınlatacak surette ayırt etmek çok güçtür. Bunun içindir'ki muhterem profesör de kendisini bazı tezatlardan kurtaramıyor.

Lakin; sayılmıyacak kadar çok olan malzemeleri sıralamak ve kolayca istifade edilecek bir hale koymak ile çok büyük bir hizmet yapmıştır. 200 sahifeden ibaret olup biri büyücek olmak üzere dört'harita ve 30 dan fazla karakteristik fotoğrafları ihtiva eden kitabın yalnız bahis başlarını anarsam ehemmiyeti kendiliğinden anlaşılır; kitap bir giriş ile beş bahse ayrılıyor:

- I. - Tarihten önceki çağlar.
- II. - Kapadokya alış veriş şehirleri.
- III. - Etiler çağı.
- IV. - Urartu Devleti.
- V. - M. E. 1200 den Yunan kolonizasyonuna kadar olan çağ.

Girişte: Anadolu coğrafyası, eski Anadolu antropolojyası.

Birinci bahis: Beşeri medeniyetin en eski izleri, 2 ve 3 üncü binde şarki ve garbi Anadolu kavimleri ve dilleri.

İkinci bahis: Mezopotamyanın üçüncü binde Anadoluya tesiri.

Üçüncü bahis: 100 sahifeden ibaret olan bu kısım Etilere tahsis olunmuş olup burada, kırallık, cemiyet, devlet, hukuk, iknsat, harp, din, magie, kült, ilim ve san'at, Garbi Anadolu bahisleri işlenmiştir.

Dördüncü bahis: Urartuların carih, dil ve medeniyetleri.

Beşinci bahis: Ege muhacereti, Frikyalılar, Lidyalılar, Yunanlılaşmak, İranlılaşmak.

Saygıdeğer profesörü bu değerli hediyelerinden dolayı kutlularken öz dilimizde dahi böyle verimli eserlerin üremesini yürekten dilirim.

Dr. M. Şükrü

Halil Etem. Nos Mosques de İstanbul. Librairie Kanaat. İstanbul: 11934. S: 147. Resim: 131. Kroki: 1. Fiyatı: 150 kuruş.

Halil Etemin bu kitabı 1933 senesinde türkçe neşrolunan (Cami-lerimiz) adlı eserdir. İstanbul Üniversitesi Profesörlerinden E. Mamboury tarafından fransızcaya tercüme edilmiş, fakat türkçesinde mevcut malumata yeni bir takım tafsilat ve malumat karılmıştır.

Kitabın başlangıcında, Halil Etem, bunun ilmi bir eser olmadığını, ancak küçük bir risale mahiyetinde olduğunu söylüyorsa da biz bu iddiayı müellifin fazla tevazuuna vereceğiz. Bu başlangıçta yalnız eseri tanıtan malumat değil, iyi ve faydalı bir bibliyografya ile, bilhassa ecnebiler için çok mühim olan cami, mescit, türbe gibi abideler arasındaki tarihi ve mimari farkları gösteren değerli izahat buluyoruz.

(Resim: 3) te İstanbul camilerinin hususi tiplerini görüyoruz. 41 inci sahifenin sonuna kadar devam eden yazılar bu tiplerin izahını veriyor. Bu sahifeden sonra her camii ayrı ayrı sicilli yazılmıştır. Bu sicillerde abidenin ne vakit, kim tarafından, nasıl yapıldığı ve mimari karakterinin esas vasıflarının neler olduğu hakkında kısa fakat çok açık ve mühim malumat verilmiştir. Kitabın sonunda üç fihrist vardır. Bunların birincisi İstanbulun zaptından Abdülmecide kadar gelip geçen Osmanlı sultanlarının hükümdarlık tarihlerini, ikinci fihrist camilerin tarih sırasile isimlerini ve bunların mimarlarını, üçüncüsü de sonradan camiye değiştirilen kiliselerin isimlerini yazmaktadır. Kitabın sonuna eklenen krokide mühim camilerin mevkileri gösterilmiştir.

Kitap baştan sonuna kadar ilmi bir çalışmanın verdiği müspet, olgun ve doğru bilgilerle doludur. Bu itibarla milli Türk kütüphanesinin mühim bir boşluğunu doldurmaktadır. ¹Burada, kitabı okurken içimden doğan bir arzu ve temenniye zikretmeden geçemeyeceğim:

İstanbulda büyük ve değerli camilerden hiç olmazsa birkaçının mufasal planı kitaba konmuş olsaydı merak ve ilim sahiplerinin istifadesi bir kat daha artardı. Bu mütaleayı kitabın bir noksanı şeklinde ileri sürmediğimi samimiyetle söylemeliyim. Eser baştan sona kadar, adeta *bin* mimari abide gibi tertip edilmiş, işlenmiş, her tarafı dikkatle tanzim olunmuştur. Her halde bunu okuyacak olan ecnebiler içinde bu camileri görmek ve tetkik etmek merak ve arzusu uyanacak kimseler pek çok olacaktır. Bu bakımdan da eserin değeri çoktur.

Ömrünü asariatika ilminin geniş hududu içinde geçiren ve bu sahada

çok ciddi ve müspet işler görmüş olan müelliften, bu eser gibi türbelere ve diğer tarihi abidelere dair de yazılar beklemekte haklıyız. Bu eserler yalnız Türkiyede değil, beynelmilel ilim dünyasında da akisler yapmaktadır.

1 - Eckhard Unger:

Lagaş Kır.ılı Gudea'nın nezir teknesinin yeniden terkihi.
İstanbul, Zaman kütüphanesi, 1933

2 - Eckhard Unger :

Tiglatpileser III. ün oğlu Asur kralı Sargan II.
İstanbul, 1934

3 - J. P. Naab ve Eckhard Unger :

Pir Hüseyin'de Naramsin stelinin keşfi.
İstanbul 1934

Her üç kitap (İstanbul Asarıatika müzeleri ne riyan) eserine dahildir. Birinci kitap Lagaş Kır.ılı Gudea'nın M. E. 2600 senesine ait nezir teknesi üzerinde yapılan ilmi tetkikledren bahsetmektedir. Bu teknenin bir kaç parçası Pariste Louvre müzesindedir. Bu parçaların mulajı alınarak İstanbul müze-nde bulunan asıl teknenin eksikleri tamamlanmıştır.

Kadim Şark sanatının en nefis ve tipik bir nümunesi olan bu tekne iizeirnde bulunan kitabeyi tercüme eden değerli müellif, ilim alemine yeni bir hakikat daha öğretmiş oluyor.

İkinci kitap, eski şark tarihinin çok mühim bir safhasını aydınlatması itibariyle değerlidir. Burada, Asur kralı Sargan II. nin Tiglatpileser IH.ün olduğunu öğreniyoruz. Bundan başka, kitapta iki mühim kronologya vardır. biri son Asur krallarının şecerisini, öteki Asur devletinin yükselme devresini göstermektedir.

Üçüncü kitap, son zamanlara kadar nerede bulunduğu bilinmiyen İstanbul müzelerindeki Naram-Sin istelinin meydana çıktığı mevkiin nasıl keş- fedildiğini anlatıyor.

Neram-Sin, M. E. 2700 senesinde hükümdarlık etmiştir. Buna ait istelin Diyarbekirin tahminen 100 kilometre şimalinde Pir Hüseyin mevkiinde bulunmuş olması bize yeni bir hakikat daha öğretmiş oluyor. Bu suretle Pir Hüseyin mevkiinin eski Şark tarihi için çok değerli hazneler sakladığı ve eğer burada hafriyat yapılırsa pek çok yeni eserler ele geçeceği anlaşılıyor.

Kitapta, Naram-Sin'e ait bir kaç kitabe ;hakkında da malumat vardır. İstanbul müzelerinin bu neşriyat serisi ilim alemine çok değerli hizmetler yapmaktadır. Bilhassa, metinlerin türkceden başka diğer bir garp diliyle de yazılması bu istifadeyi arttırmaktadır.

W. H. Buckler, w. H. Calder, W. K. C. Guthrie:

Monuments: and docuhents form Eastern Asia and Western Galatia.
(Monumenta Asiae Minoris Anüqua: Vol IV.)

Bu kitapta XVI sahifelik bir mukaddeme ile 144 sahifelik metin ve 71 sahife tutan resimler vardır.

1929 ve 1930 senelerinde Afyon Karahisar, Dinar, Uluborlu havali- .inde yapılmış olan ilmi tetkik seyahatlerinin verdiği eserlerin izahatını o • yoruz. Burada tairhı mevkiler, harabeler, Yunan, Roma, Bizans devirlerine ait tarihi binalar, kitabeler, heykeller hakkında çok istifadeli malumat vardır. Eserin fihristine göz gezdirilirse bahis başlarının eski mevki isimleriyle başla- dığını görürüz.

Kitapta bahsedilen eserler arasında dikkati çeke1', Ş_uhut (Synnada) köyünde bulunan Ankarada Hacı Bayram Müze deposundaki M. S. II.inci asra ait Romen lahididir.

Bu değerli eser hakkında burada daha fazla malumat veremediğimiz- den dolayı müteessiriz.

Thomas Whittemor:

The Mosales of ST. Sophia at İstanbul.

Oxford University press, 1933

The Byzantin İnstitute tarafından neşrolunmuştur.

1931 senesinde Marif Vekaletinin verdiği karar mucibince Ayasofya camiinde budlunan ve eskiden üstü sıvanmış olan kıymetli mozayiklerin te- mizleme işini üzeme alan Enstitünün bu husustaki ilmi çalışmalarım göste- ren eser, bilhassa nefis resimleriyle dikkati çekmektedir. Kitapta Ayasofya camiinin planıyla müzayiklere ait 21 levha vardır.

+ ...

S. Kandemir:

Truva harabeleri ve akalar. Çanakkale 1933, sahife: 88, resim: 31, kroki: 2, fiyatı: 50 kuruş.

İzmir Asarıatika Muhipleri Cemiyeti Kütüphanesinin onuncu sayısı olan "Truva Harabeleri ve Akalar" adlı küçük kitabı okunduktan sonra Tür- kiyede başlamış olan yeni kültür hareketinin nerelere kadar yayılmakta oldu- ğunu düşünerek sevindik. İzmirli cemiyeti bu sahadaki çalışmalarından dola- yı tebrik etmeği bir vazife biliriz.

Kitap küçüktür ve hafriyat komiserliğinde bulunmuş olan müellifin de söylediği gibi, ilmi bir eser olmaktan ziyade bir "tanıtma" vasıtasıdır. Bu- nunla beraber değerlidir. Ciddi bir çalışma mahsulüdür. Bahusus, Türkiye- de henüz başlamış olan müzecilik ve asarıatika mesaisinin miihim bir boşlu- ğunu doldurması itibarile ehemmiyeti vardır.

Kitap, Truva nedir? başlığı altında harabenin tarihi vaziyetini, meşhur (İlyada) daki Truva muharebesi ve bu mevkiin eski kültürdeki mevki hak-

kında kısa bir başlangıçtan sonra, Truvalıların coğrafi vaziyetinden bahsediyor. Sonra harabenin ilmi tavsifine geçerek, burada yapılan hafriyadardan, harabenin kronolojik vaziyetinden ve son tetkiklerden kısa ve vazıh bir surette bahsettikten sonra, Truvalılar hakkında tarihi izahat veriyor. Kitabın sonuna, İzmirde Prof. A. Laumonier'in Akalar hakkında vermiş olduğu bir 'konferans eklenmiştir.

Eser küçük olmakla beraber, derli toplu, açık, istifadelidir. Müellifi fazla tafsilattan sakınmış, Truvalıların tarihi değerini olduğu gibi göstermiş, harabeye dair yapılan ilmi tetkikleri okumuştur. Türkçede bu tarz eserler mevcut olmadığı, bhusus Truva gibi, garp kültüründe çok derin izleri bulunan tarihi bir mevki Türk münevverlerine tanıtmış olduğu için ayrıca dikkate layıktır. Yalnız bir nokta hakkında fikrimi söylemek isterim:

Kitapta tertip hataları çoktur. Hatta bazı yerde bu hatalar manayı değiştirecek kadar esastır. Böyle bir eserin tashihini yapanların bu noktaya pek çok dikkat etmeleri lazımdır.

Prof. F. Miltner

TÜRKİYEDE YAPILAN HAFRİYATLAR

1933 senesi:

1 - Truva hafriyatı:

Amerikada Cincinnati Üniversitesi namına Prof. Mr. Semple tarafın- dan 1931 senesinde müsaade alınmış, Prof. Mr. Blegen tarafından hafriyata devam olunmuştur. Bu hafriyat her senenin nisan, mayıs, haziran aylarında yapılmaktadır.

2 - Boğazköy hafriyatı:

İstanbul Alman Asariatika Enstitüsü namına Dr. Bittel tarafından 1932 senesinde yapılmış olan hafriyata devam olunmuştur.

3 - Malatyada Aslan Tepe hafriyatı:

Louvre Müzesi namına Prof. M. Delaporte tarafından başlanan hafri- yata devam olunmuştur.

4 - Bergama tetkikleri:

Alman Asariatika Enstitüsü namına Mühendis M. Hansen bazı son- dajlar yapmıştır.

5 - Efes hafriyatı:

Maarif Vekaleti tarafından verilen emir ve direktif mucibince İzmir Mi.izesi Müdürlüğünün idaresi ve Prof. Keil'in ilmt- müşavirliği altında Be- levi mevkiinde yapılmıştır.

6 - izmir hafriyatı:

Raporu bu sayıda dercedilmiştir.

7 - Ahlatlıbel hafriyatı:

Raporu bu sayıda dercedilmiştir.

H - Karalar hafriyatı:

Raporu bu sayıda dercedilmiştir.

1934 senesinde yapılan hafriyatlar:

1 - Truva hafriyatı:

Cincinnati Üniversitesi namına Prof. M. C. W. Blegen tarafından haf- riyata devam olunmuştur.

2 - Larisa hafriyatı:

Sabık Müze Müdürlerinden Prof. M. Böhlen ve Dr. Schefold tarafın- dan yapılmıştır.

3 - Boğazköy hafriyatı:

Alman Asariatika Enstitüsü namına Dr. Bitte! tarafından yapılan hafriyata devam olunmuştur.

4 - Maarif Vekaletinin emrile Niğdenin yakınında Göllüdağda hafriyata başlanmıştır.

5 - Amerikalı Mis Goldman Adana Müzesi namına Mersin ve Tarsus arasında sondajlar yapmıştır.

6 - Müzeler Dairesi tarafından Anadolunun muhtelif mahallerinde sondajlar ve hafriyatlar yapılması mukarrerdir.

1934 senesinde yapılan tetkik seyahatleri:

M. Kalder tarafından Frikya mntakasında Prag Üniversitesi Profesörlerinden **M. Hrozny** Nevşehir taraflarında Fransız Asarı Atika Enstitüsü Azasından **M. Dövambez** İzmir civarında, .Kembriç Üniversitesi Profesörlerinden **Fyfe** Kütahya, Bergama ve Efes'te arkeolojik tetkik seyahati yapmışlardır.

KOMŞU MEMLEKETLERDE HAFRİYAT ÇALIŞMALARI

Cenup komşumuz olan Irak Hükümeti 1933 senesinde ingilizce yazılı resmi bir rapor neşretmiştir. Bu raporda Irakta yapılan hafriyatlar hakkında etraflı izahat verilmektedir. Biz burada hafriyat mevkileriyle hafirler ve hafriyat mevsimleri hakkında okuyucularımıza kısaca malumat vereceğiz:

1 - Ur'da: Londra'da British Museum ile Philadelphia'da Pennsylvania Üniversite Museum'u tarafoıdan müştereken icra ettirilen hafriyat. Müdür C. L. Wooley Esq. Mevsimler: 1929/30, 1930/31, 1931/32.

2 - Kış'te: Oxford Üniversitesi namına Herbert Weld ile Chica:go'da Field Museum tarafından müştereken icra ettirilen hafriyat. Müdür: Mr. L. Ch. Watelin. Mevsimler: 1929/30, 1930/31, 1931/32.

Nuzi'de (Kerkük civarında): Harvard Üniversitesi ile Bağdatta Arnerican &hool of Oriental Research tarafından müştereken icra ettirilen hafriyat. Müdür: R. F. Starr, Esq. Mevsimler: 1929/30, 1930/31.

4 - Uruk- Ereç'te (Yarka civarında): Berlin'de Notgemeinschaft der Deutschen Wissenschaft hafriyatı. Müdür: J. Jordan 1929/30 ve 1930/31 de, Dr. A. Noeldeke 193132 de. Mevsimler: 1929/30, 1930/31, 1931/32.

5 - Ctesiphon' da: Berlin'de İslamische Kunstabeilung der Staatsmuseen ile New - York'ta Metropolitan Museum tarafından müştereken icra ettirilen hafriyat. Müdür: Prof. Dr. E. Kuehnel. Mevsimler: 1931/32.

6 - Lagaş'ta (Tallu): Paris'te Musee du Louvre hafriyatı. Müdür: M. l'Abbe de Genouillac 1929/30 ve 1930/31 de. M. le Pasteur A. Parrot 1931/32 de. Mevsimler: 1920/30, 1930/31, 1931/32 de.

7 - Nineveh'te (Koyuncuk): Londrada British Museum hafriyatı: Müdür: Dr. R. Cambell -Thompson. Mevsimler: 1929/30, 1930/31, 1931/32.

8 - Selefke'de (Tal'Umar): Michigan Üniversitesi ile Bağdatta American School of Oriental Research tarafından müştereken. Müdür: Prof. Dr. L. Waterman. Mevsimler: 1929/30, 1930/31, 1931/32.

- 9 - a) Eşnunna'da (Tal Asmar):
b) Khafaji:
c) Dur Sarrukın'de (Khorsabad) :

Chicago Üniversitesi Şark Enstitüsü hafriyatı. Müdür: Dr. H. Frank- fort. Mevsimler: 1930/31, 1931/32. Dur Sarrukın'de 1929/30 da icra.

- 10 - a) Tal Billa:
b) Tepe Gavara:

Pennsylvania Üniversitesi ile Bağdatta American School of Oriental Research tarafından müştereken. Müdür: Prof. Dr. E. Speiser. Mevsimler: 1929/30, 1930/31, 1931/32.

- 11 - Şurruup k'ta (Farah):

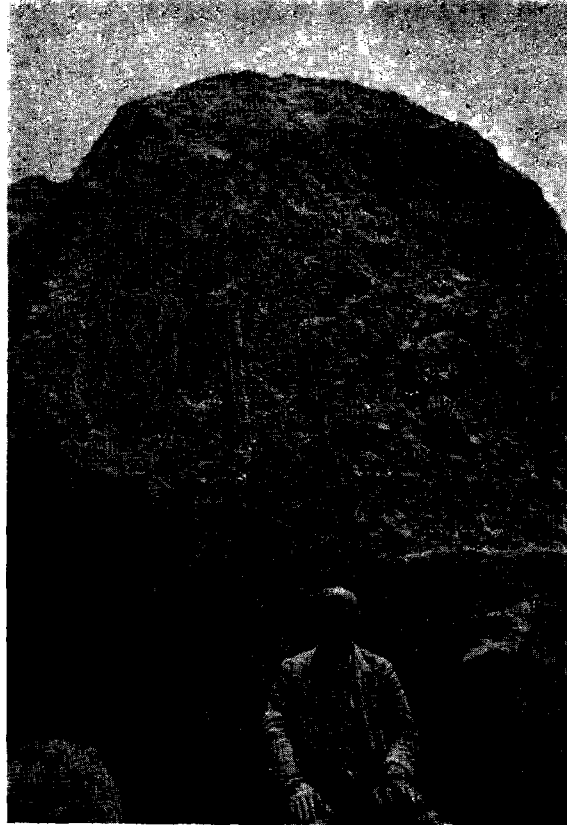
Pennsylvania Üniversitesi İran hafriyatı. Müdür: Dr. Erich Schmidt. Mevsimler: 1930/31.

Bunlardan başka 1930/31 de Samara'da Prof. Dr. E. Herzfeld tarafın- dan ve 1931/32 de Hıra'da Gerald Reitlinger tarafından Oxford Darülfünü- nu namına kısa sondajlar yapılmıştır.

Dünya buhranına rağmen Irakta hafriyatın rağbet bulmasındaki amili, çıkan eserlerin bir kısmının hafirlere verilmesinde aramalıdır. Mer'i kanun- larımıza göre, bizim topraklarımızdaki hafriyatlarda çıkan eserler kamilen mü- zelerimize teslim olunmakta, ancak alakadar üniversitelerin • laboratuvarlarına hazı etüt eşyası, İcra Vekilleri Heyeti karare, armağan edilmektedir.

DEVELİ KAZASINA BAĞLI (BAKIRDAĞ) NAHİYESİNİN
(İMAMKULU) KÖYÜNDE BULUNAN (ŞİMŞEK KAYASI)
ADINDAKİ MEÇHUL ETİ KİTABESİ HAKKINDA RAPOR

Geçen seneki teftiş seyahatim esnasında İmamkulu köyüne uğradığım zaman her vakit olduğu gibi civarda asarı atika bulunup bulunmadığını öğ- renmek istedim ve köylülerden sordum. Köylüler, köyün yakınında, ve öte-

Şimşek kaya - Taşın umumi vaziyeti

.denberi altında define gömülü olduğu tahmin edilen bir kayanın mevcut olduğunu, fakat her tarafını kazdıkları halde hiçbir şey bulamadıklarını bildirdiler. Köylülerle birlikte kayanın bulunduğu yere gittim. İlk bakışta üzerin-

de hiçbir iz ve eser görünmiyen bu taşın bir Eti kitabesi olduğuna kani oldum. Hava çok bozuk olduğu için o zaman fotoğrafını almağa muvaffak olamamış, başka bir sefere bırakmıştım.

Bu defaki teftişimde kayanın üzerinde yosunlanmış olan hatları ve resimleri tebeşirle tebarüz ettirerek muhtelif taraflardan fotoğrafını aldım.

Kayanın bulunduğu yer veya kaya hakkında malumat:

İmamkulu köyü: Develi kazasına bağlı Bakırdağ nahiyesinin 60 evli küçük bir dağ köyüdür. Toros sıra dağlarının eteklerine düşen hafif meyilli ve kayalık sırtlarından biri üzerine yapılmıştır. Nahiye merkezine 20, kazaya 40 kilometre uzaktadır. Ahalisinin yarısını Afşarlar teşkil eder. Halk karnilen çiftçi ve koyuncudur.

Şimşek kaya - Taşın öden görünüşü

İmamkulu köyünün, cenup batısı taraflarında yığın yığın kayalıklardan mürekkep, küçük vadiler teşkil eden sathı mailler vardır. İşte köye azami beş dakikalık bir mesafede bulunan bu kayalıklar arasında, 3,5 metre yüksekliğinde ve 2,5 metre eninde bulunan müstakil kaya, (Şimşek Kayası) ismini almış olan Hitit kitabesidir. Köylüler arasında bu taş hakkında şöyle bir hikaye vardır:

Güya vaktile gayipten define keşfetmek iktidarını haiz bir hoca bu civarda tetkikat yaptıktan sonra bu kayanın altına gelmiş ve kayanın üzerindeki yazıları okumuş ve rivayete göre de defineyi çıkarmıştır. Hocanın okuduğu bu yazı: (Çık üstüme, aç tepemi, ye beynimi) mealini anlatıyormuş. Fakat hala burada define saklı olduğuna kani bulunan köy halkı zaman zaman civarları oymaktan kendilerini alamamışlardır.

Taşın cephesi cenup ve garp rüzgarlarına fazla maruz olduğu için yosunlanmış ve yıpranmıştır. Bu sebeple üzerinde yazı veya resim olduğunu anlamak ancak el temasile girinti ve çıkıntıları yoklamakla kabildir. Burası şimşik diye kadar hiçbir ecnebi seyyahın ve Hitit aliminin uğrayamadığı ve göremediği bir yerdir. Kitabenin üzerinde çivi yazısı olduğunu tahmin ettiğim bazı şekillerle beraber, ok ve zırhlarla mücehhez üç muharip resmi görülmektedir. Kayanın cephesi diğer taraflarına nisbetle çok düzdür. Kabartma bir daire ile de çerçeveselenmiştir. Hiçbir suretle nakli kabildir. Günden güne itaklere maruz kalmaktadır.

Salim

Kayseri ilktedrisat müfettişlerinden
